

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

Церква продовжує утримувати першу позицію серед суспільних і політичних інститутів. Більшість громадян регулярно засвідчують ту чи іншу міру довіри до Церкви. Наразі її висловили в середньому 66% опитаних: від 88% жителів Заходу до 53% жителів Сходу України [3].

На сьогоднішній день до гострого суспільно-політичного протистояння всередині країни додалося зовнішнє втручання: Російська Федерація, яка з початку 2000-х років докладала значних зусиль до організації і підтримки проросійських рухів в Україні, перейшла до відкритої агресії. У цій ситуації релігійні організації (мова про ті, які не асоціюються з країною-агресором) залишаються найбільш усталеним, структурованим, впливовим і розповсюдженим інститутом громадянського суспільства з усіх, що зараз діють. Очевидно, що такі інститути, як політичні партії чи громадські організації, мають значно менше поширення, впливу і довіри в суспільстві.

Україна вже демонструвала, що релігія і Церква можуть бути не гальмом, а каталізатором процесу формування громадянського суспільства. Отже, громадянське суспільство, побудоване на релігійних цінностях, теж можливе. Але воно не відбудеться автоматично. Потрібне радикальне переосмислення стану Церкви у суспільстві та розвиток нових парадигм співпраці між ними. Зокрема, Україна своїм прикладом може запропонувати нову модель стосунків Церкви з державою, а саме перейти до трьохвимірного трикутника “Церква-суспільство-держава”.

Наразі релігійні організації значною мірою налаштовані на партнерство з державою і громадянським суспільством України. Вони готові допомагати “в новому відродженні української держави”. Для реалізації цих можливостей необхідно найперше усунути загрозу зовнішнього військового втручання, а також розв’язати внутрішній суспільно-політичний конфлікт. І розв’язати його можливо через стратегічне партнерство релігійних організацій, громадянського суспільства і держави. Роль релігії для майбутнього України майже напевне буде надважливою.

Література:

1. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка. / За ред. Филипович Л., Горкуші О. – К. 2014.
2. Рибачук М. Громадянське суспільство і церква. // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 5. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ, 2004. С. 8-27.
3. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2021 рр. – К.: Центр Разумкова, 2021.

*Гліб Бокій, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська),
спеціальність 035 «Філологія»*

Науковий керівник: Атаманюк Зоя, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ПРИРОДА ЗЛА ТА ВИБОРУ РОЗГЛЯНУТА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗОРОАСТРИЗМУ ТА ЗУРВАНІЗМУ

Зороастризм – це одна з найстаріших світових релігій. Він розвинувся приблизно три з половиною тисяч років тому з давніх Індо-Іранських вірувань. Зороастризм говорить о вічній боротьбі поміж добром та злом, поміж Ахура Мазда (Володарем Мудрості) та Ангра Майнью (Злим Духом), навідміну від Авраамітичної теології – Бог, Ахура Мазда – хоча ж всезнаючий, але не всесильний, і в цій боротьбі лише людина своїм вибором: добрими діями (Huvarshata), словами (Nūxta), думками (Humata) може подолати зло.

Це протистояння поміж добром та злом є розповсюдженим в багатьох інших релігійних та моральних системах мислення, але в Зороастризмі воно набуває набагато більше складності через космогонію Зороастризма, та в загальні його класифікації як монотеїстичної, дуалістичної, чи взагалі – пантеїстичної релігії.

Ахура Мазда, уподібнюючись до Християнської концепції трійці, має сім аспектів (Aməša Spənta) відокремлених від нього, але однаково святих, з яких найбільш інтерес представляє Spənta Mainyu (Добрий Дух).

Протилежність та відносини Спента Майнью та Ангра Майнью, породила багато суперечок, як внутрішньо, в теології Зороастризму; так і зовнішньо в суспільстві вчених що його досліджують.

Відправним пунктом для більшості інтерпретацій дуалістичної природи Зороастризма є одним з віршів Авест* :

3. І зараз два первісних Духа , що проявили себе у видінні як близнюки , Кращий та Гірший , в думках і словах і діях ...

4. І коли ці два Духи зійшлися разом на початку, вони створили Життя і Не Життя ...

5. З цих двох духів той хто слідував Обману , вибрав найгірші вчинки ...

3. aṭ tā mainiiū pouruiiē yā yēmā xvafrēnā asruuātəm manahicā vacahicā šiiāoθanōi hī vahiiō akəmca ...

4. atcā hiiat tā hēm mainiiū. jasaētəm raouruūīm dazdē gaēmca ajiiaitīmca yaθācā aṇhaṭ apēməm aṇhuš ...

5. aiiā maniuuā varatā yē drəguuā acištā vərəziiō ...

Yasna , Ahunavaiti Gatha , 30 [3-5]**

**Авести то збірна назва релігійних текстів Зороастризму, написаних на авестійській мові , розподілених за літургічним призначенням (Yasna , Visperad , Vendidad) та давністю (Стара та Нова Авеста) .*

***Перекладено з англійської версії L.H.Mills (Sacred Books of the East, American Edition, 1898)*

З цих рядків :

3. Обидва *mainii* (духа) – є первісними, тобто не визначається їх характеристика за порядком чи шляхом появи, але дуже сильно ставиться їх протилежність.

4. Ці духи *разом* зійшлися і створили життя (та не-життя), тобто - *всесвіт* (або його матеріальну складову).

5. *Дух що слідував Обману* (Ангра Майнью), **вибрав** найгірші вчинки, знову піднімає тему вибору, навіть в історії народження тих самих духів навколо яких обертається вибір людства.

Повна дуалістична концепція Зороастризма також запобігає так званій проблемі зла (Чому зло існує в світі створеним, всемогутнім, доброзичливим богом?). Як пише Валтер Бруно Хенінг* :

“Будь-яке твердження, що світ був створений добрим і доброзичливим богом повинно спровокувати питання - чому світ, у результаті, такий далекій від добра. Відповідь Зороастра – світ був створеним добрим і злим духом, однакової сили, це повна відповідь: це логічна відповідь.... ”

Але не тільки сила цих духів є однаковою, але і їх природа. За словами Манецкіджи Нусерванджи Дхалла**:

“Пророк Мазди говорить про незалежність існування зла. Для нього зло є злом, не більш та не менш. Воно не є незрілим добром, так само, як воно не є ще не зробленим добром. Це найболючіше місце на поверхні всесвіту, і Заратустра вказує на нього. Ілюзія не є джерелом зла, воно існує в реальному світі. Це найнеприємніша річ у світі Бога ...”

**Walter Bruno Henning (26.08.1908 - 08.01.1967) – Німецькій філолог та лінгвіст, що спеціалізувався в Іранських мовах та літературі.*

***Maneckji Nusserwanji Dhalla (22.09.1875 - 25.05.1956) – Зороастрийський теолог та священик Парсі (Зороастрийської спільноти Індії та Пакістану)*

Він продовжує їх твердженням того, що зло є не негациєю добра, але має своє власне існування в законі праведності.

Зло не є по своїй суті зіпсованим добром, в Зороастризмі Ангра Майнью та Спента Майнью стоять в рівновазі первісності свого походження та рівноваги своєї природи. Одне не походить на інше, воно не змінюється, не переходить, не породжує один одного.

Навіть більш ніж традиційний та сучасний Зороастризм тему дуалізму та монотеїзму розвинув у відгалуженні Зороастризму під назвою Зурванізм.

Зурванізм розвинувся під час династії Сасанідів (близ. III-IV ст. н.е.) як відповідь на питання підняте старими Авестами про походженні первісних духів та їх відношенні як близнюків.

За космогонією Зурванізму (яка, нажаль, була збережена лише у незороастрийських джерелах) первинним богом є Зурван – бог часу, за легендою творіння :

На початку великий Бог Зурван існував один. Бажаючи нащадків, які б створили «рай і пекло, і все що між ними», Зурван жертвував тисячу років. Ближче до кінця цього періоду Зурван почав сумніватися в ефективності жертвоприношень, і в момент цих сумнівів були зачаті Спента і Ангра Майнью: Спента Майнью із жертви і Ангра Майнью із сумніву. Зрозумівши, що мають народитися близнюки, Зурван вирішив надати первістку суверенітет над творінням. Спента Майнью зрозумів рішення Зурвана, про що повідомив свого брата. Тоді Ангра Майнью випередив Спента Майнью, розповрвши утробу, щоб вийти першим. Нагадавши про резолюцію надати суверенітет Ангра Майнью, Зурван погодився, але обмежив царство періодом у 9000 років, після чого Спента Майнью правитиме вічно.

Роберт Чарльз Зейнер* коментує Зурванізм як:

“Партія в зороастрійській спільноті, яка вважала суворий дуалізм між Істиною та Брехнею, Святим Духом (Спента Майнью) і Руйнівним Духом (Ангра Майнью), як суть послання Пророка (Зороастра)”

**Robert Charles Zaehner (08.04.1913 – 24.11.1974) – Британській вчений та автор книг на темат східних релігій (в тому числі Зороастризму)*

Однак, одночасно з посиленням дуалізму, зрівнюючи первісних духів в відношення крові – Зурванізм набуває фаталізму. Доктрина обмеженого часу (відведена Ангра Майнью на правління над творінням Зурваном) передбачала, що ніщо не може змінити цей заздалегідь визначений хід матеріального всесвіту, і шлях астральних тіл «небесної сфери» був репрезентативним для цього заздалегідь визначеного курсу. Звідси випливає, що долю людини мають вирішувати сузір'я, зірки та планети, які розділені між добрими (знаками зодіаку) і злими (планетами). На фаталістичний Зурванізм, очевидно, вплинула халдейська астрологія і, можливо, також теорія випадковості й удачі Арістотеля. Таку думку також підтверджують вірменські та сирійські коментатори що перекладали Зурван як «Доля».

Песимізм, очевидний у фаталістичному Зурванізмі, існував у різкій суперечності з позитивною моральною силою традиційного Зороастризму та був прямим порушенням одного з внесків Зороастра в релігійну філософію: його безкомпромісної доктрини свободи волі. Ахура Мазда «залишив на волю людей» вибір між добром і злом. Залишивши вибір в руках долі (всемогутнього божества), культ Зурвана відмежувався від найсвятішого зороастрійського принципу: дієвості добрих думок, добрих слів і добрих справ.

Самі Зороастрійці довго вважали Зурванізький погляд еретичним. Однак текстові докази примушують до висновку про те, що космогонічний дуалізм є невід'ємною частиною Зороастрійської традиції.

Зороастрійський дуалізм, як в фаталістичному уявленні Зурванізму, так і в менш детермінізському традиційному Зороастризмі, відмічається однаковістю природи походження двох сторін та їх порівнянням в силах для ведення боротьби космічного масштабу поміж двома абсолютними силами Добра та Зла.

Для Зороастрійців, як і для Платоніків, сутністю зла є невігластво, тобто обман, дезінформація, брехня, так само як суть добра – це знання і мудрість.

Заратустра рішуче стверджує, що : кожен із нас повинен відкрити цю істину для себе. Він безперечно стверджував що є вчителем, призначеним Ахура Мазда, але він ніколи не казав, що людина повинна дотримуватися певного шляху життя та поведінки тільки оскільки він так сказав. Кожна душа може досягнути досконалості та безсмертя, але цього треба досягти власними зусиллями кожного. І початковий вибір залишається абсолютно вільним для кожної людської душі. Цей вибір – думками, словами, діями; посеред двома сторонами *Кращій та Гіршій, в думках і словах і діях ...*

Література:

1. James W. Boyd, Donald A. Crosby, Is Zoroastrianism Dualistic Or Monotheistic ? // Journal of the American Academy of Religion , XLVII/4 , 557-588
2. Irach J.S. Taraporewala , Zoroastrian Philosophy — Fb&c Limited, 2017 — 20 с. // ISBN : 0266339948
3. Almut Hintze , An Introduction to Zoroastrianism // <https://www.bl.uk/sacred-texts/articles/an-introduction-to-zoroastrianism>
4. Almut Hintze , Monotheism the Zoroastrian Way // Journal of the Royal Asiatic Society , 24 , 225-249 / DOI : 10.1017/S1356186313000333
5. Zaehner R.C. , Zurvan, a Zoroastrian Dilemma — Biblo & Tannen Publishers, 1972 — 495 с. // ISBN : 0819602809

Ганжа Аліна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська),
спеціальність 035 «Філологія»*

*Науковий керівник: Атаманюк Зоя,
доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*